

Fides sine
bonis ope-
ribus non
sufficit ad
salutem.

Rom. 3. 28.

Gal. 5. 6.

Jacob. 2.
19.

Rom. 6. 23.

CAPUT
VIII.

Vita æter-
na quomo-
do & mer-
ces sit, &
gratia.

Matt. 16.
27.

Rom. 4. 4.

Rom. 11. 5.

18. Homines autem non intelligentes quod ait ipse Apostolus: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis*; putaverunt eum dicere sufficere homini fidem, etiam si malè vivat, & bona opera non habeat. Quod absit ut sentiret vas electionis: qui cùm dixisset quodam loco: *In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium*; mox addidit, *sed fides quæ per dilectionem operatur*. Ipsa est fides quæ fideles Dei separat ab immundis dæmonibus: nam & ipsi, sicut dicit Apostolus Jacobus, *credunt & contremiscunt*; sed non bene operantur. Non ergo habent istam fidem ex qua justus vivit, id est, quæ per dilectionem operatur, ut reddat ei Deus vitam æternam secundum opera ejus. Sed quia & ipsa bona opera nobis ex Deo sunt, à quo nobis & fides est, & dilectio, propterea idem ipse Doctor gentium, etiam ipsam vitam æternam gratiam nuncupavit.

19. ET nascitur inde non parva quæstio, quæ Domino donante solvenda est. Si enim vita æterna bonis operibus redditur, sicut apertissimè dicit Scriptura: *Quoniam Deus reddet unicuique secundum opera ejus*; quomodo gratia est vita æterna, cùm gratia non operibus reddatur, sed gratis detur ipso Apostolo dicente: *Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*? Et iterum: *Reliquiæ, inquit, per electionem gratiæ salvæ factæ sunt*. Et mox addidit: *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia*. Quomodo est ergo gratia vita æterna, quæ ex operibus sumitur? An fortè vitam æternam non dixit Apostolus gratiam? Imò verò sic dixit, ut

ut negari omnino non possit; nec intellectorem acutum, sed tantummodo intentum consideret auditorem. Cùm enim dixisset: *Stipendium peccati mors*; continuo subdidit: *Gratia autem Dei vita æterna in Christo Jesu Domino nostro*.

Rom. 6. 23.

20. Ista ergo quæstio nullo modo mihi videtur posse dissolvi, nisi intelligamus & ipsa bona opera nostra, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere, propter illud quod ait Dominus Jesus: *Sine me nihil potestis facere*. Et ipse Apostolus cùm dixisset: *Gratia salvæ facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne fortè quis extollatur*; vidit utique putare posse homines hoc ita dictum, quasi necessaria non sint opera bona credentibus, sed eis fides sola sufficiat; & rursus posse homines de bonis operibus extolli, velut ad ea facienda sibi ipsi sufficiant: mox itaque addidit: *Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Quid est hoc, quòd cùm Dei gratiam commendans dixisset, *non ex operibus, ne fortè quis extollatur*; cur hoc dixerit rationem reddens, *Ipsius enim sumus*, inquit, *figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis*? Quomodo ergo, *non ex operibus, ne fortè quis extollatur*? Sed audi, & intellige, *non ex operibus* dictum, tamquam tuis ex te ipso tibi existentibus, sed tamquam his in quibus te Deus finxit, id est, formavit & creavit. Hoc enim ait: *Ipsius sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis*; non illa creatione qua homines facti sumus, sed ea de qua ille dicebat, qui utique jam

Respondet
quæstioni.

Joan. 15. 5.

Eph. 2. 8.

Ibidem 10.

Ex operibus quo sensu salvari nos neget Apostolus.

Psalm. 50. iam homo erat: *Cor mundum crea in me,*
12. *Deus:* & de qua dicit Apostolus: *Si qua*
2. Cor. 5. *igitur in Christo nova creatura, vetera tran-*
17. *sierunt; ecce facta sunt nova, omnia autem*
ex Deo. Fingimur ergo, id est, formamur &
 creamur in operibus bonis, quæ non præ-
 paravimus nos, sed præparavit Deus, ut in
 illis ambulemus. Itaque, carissimi, si vita bo-
 na nostra nihil aliud est quàm Dei gratia, sine
 dubio & vita æterna, quæ bonæ vitæ redditur,
 Dei gratia est: & ipsa enim gratis datur, quia
 gratis data est illa cui datur. Sed illa cui da-
 tur, tantummodo gratia est: hæc autem quæ
 illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia
 est pro gratia, tamquam merces pro justitia;
 ut verum sit, quoniam verum est, quia red-
 det unicuique Deus secundum opera ejus.

Justificatio
 tantum est
 gratia, vita
 æterna &
 merces &
 gratia.

Ps. 61. 13.

Apoc. 22.

12.

CAPUT IX.

Vita æter-
 na gratia
 pro gratia.

Joan. 1. 16.

Rom. 12. 3.

1. Cor. 7. 7.

Rom. 6. 23.

21. UTRUM autem legerimus in libris
 sanctis, gratiam pro gratia, forsitan quæri-
 tis. Sed habetis Evangelium secundum Joan-
 nem tanta luce clarissimum, ubi Joannes bap-
 tista de Domino Christo dicit: *Nos omnes ex*
plenitudine ejus accepimus, & gratiam pro
gratia. Ex ejus itaque plenitudine accepimus
 pro modulo nostro tamquam particulas nos-
 tras ut bene vivamus, sicut Deus partitus
 est mensuram fidei; quia unusquisque pro-
 prium donum habet à Deo, alius sic, alius
 autem sic; & ipsa est gratia: sed insuper ac-
 cipiemus & gratiam pro gratia, quando nobis
 vita æterna reddetur, de qua dixit Apostolus:
Gratia autem Dei vita æterna in Christo
Jesu Domino nostro; cum prius dixisset: Sti-
pendium peccati mors. Merito enim stipen-
 dium, quia militiæ diabolicæ mors æterna
 tamquam debitum redditur. Ubi cum posset
 dicere, & rectè dicere: Stipendium autem
 jus-

justitiæ vita æterna; maluit dicere: *Gratia*
autem Dei vita æterna; ut hinc intelligere-
 mus, non pro meritis nostris Deum nos ad
 æternam vitam, sed pro sua miseratione per-
 ducere. De quo in Psalmo dicit homo ejus
 animæ suæ: *Qui coronat te in miseratione*
& misericordia. Numquid non corona bonis
 operibus redditur? Sed quia ipsa bona opera
 ille in a bonis operatur, de quo dictum est:
Deus est enim qui operatur in vobis & velle
& operari pro bona voluntate; ideo dixit
 Psalmus: *Coronat te in miseratione & mise-*
ricordia; quia ejus miseratione bona opera-
 mur, quibus corona redditur. Non enim quia
 dixit: *Deus est enim qui operatur in vobis*
& velle & operari pro bona voluntate; ideo
 liberam arbitrium abstulisse putandus est. Quod
 si ita esset, non superius dixisset: *Cum ti-*
more & tremore vestram ipsorum salutem
operamini. Quando enim jubetur ut operen-
 tur, liberum eorum convenitur arbitrium: sed
 ideo cum timore & tremore, ne sibi tribuen-
 do quod bene operantur, de bonis tamquam
 suis extollantur operibus. Tamquam ergo in-
 terrogaretur Apostolus, & diceretur ei: *Qua-*
re dixisti, cum timore & tremore? horum
 verborum rationem reddidit, dicens: *Deus*
est enim qui operatur in vobis. Si enim ti-
 metis & tremitis, non extollimini tamquam
 de vestris operibus bonis, quia Deus est qui
 operatur in vobis.

Psalm. 102.

4.

a

Philipp. 2.

13.

Ibid. 12.

22. ITAQUE, fratres, debetis quidem **CAPUT X.**
 per liberum arbitrium non facere mala, &
 facere bona; hoc enim nobis lex Dei præ-

a Vaticani quatuor MSS. & antiquissimus Corbeiensis,
 in nobis operatur.

cipit in libris sanctis, sive veteribus, sive novis: sed legamus, & adjuvante Domino intelligamus Apostolum dicentem: *Quia non justificabitur ex lege omnis caro coram illis: per legem enim cognitio peccati. Cognitio, dixit, non consumtio. Quando autem cognoscit homo peccatum, si non adjuvat gratia ut cognitum caveatur, sine dubio lex iram operatur. Quod alio loco ipse Apostolus dicit, ipsius enim verba sunt: Lex iram operatur. Hoc autem dixit, quia ira Dei major est in prævaricatore, qui per legem cognoscit peccatum, & tamen facit: talis quippe homo prævaricator est legis, sicut & in alio loco dicit: Ubi enim lex non est, nec prævaricatio est. Propter hoc & alibi ait: Ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate litteræ: legem volens intelligi litteræ vetustatem, novitatem verò spiritus quid nisi gratiam? Et ne putaretur accusasse legem vel reprehendisse; continuo sibi opposuit quæstionem, & ait: Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Deinde subjunxit: Sed peccatum non cognovi, nisi per legem; hoc est quod dixerat: Per legem cognitio peccati. Nam concupiscentiam, inquit, nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam: sine lege enim peccatum mortuum a est, ego autem aliquando vivebam sine lege; adveniente autem mandato, peccatum revixit, ego autem mortuus sum, & inventum est mihi mandatum quod erat in vitam,*

a Editi, mortuum erat. MSS. mortuum est. Grecè est *νεκρῶν*.

Rom. 3. 20.

Rom. 4. 15.

Legis prævaricator quis.
Ibidem.
Rom. 7. 6.

Litteræ vetustas.
Novitas spiritus.
Ibidem 7.
& seq.

Exodi 20. 17.

a

tam, hoc esse in mortem; peccatum enim occasione accepta per mandatum fefellit me, & per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem, ut fiat, supra modum a peccator aut peccatum per mandatum. Et ad Galatas dicit: *Scientes autem quoniam non justificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Jesu Christi, & nos in Christo Jesu credidimus, ut justificemur ex fide Christi. & non ex operibus legis, quoniam ex operibus legis non justificabitur omnis caro.*

23. QUID est ergo quod vanissimi homines & perversissimi pelagiani legem dicunt esse Dei gratiam, qua juvamus ad non peccandum? Quid est miseri quod dicunt, qui sine ulla dubitatione tanto Apostolo contradicunt? Ille dicit peccatum vires adversus hominem accepisse per legem, & eum per mandatum, quamvis sanctum, & justum, & bonum, tamen occidere, & per bonum operari ei mortem, de qua non liberaretur, nisi vivificaret spiritus eum, quem littera occiderat, sicut alio loco dicit: *Littera occidit, spiritus autem vivificat*; & isti indociles contra lucem Dei cæci, & contra vocem Dei surdi, occidentem litteram vivificare dicunt, & vivificanti spiritui contradicunt. Ergo, fratres, ut ipsius potius Apostoli verbis vos moneam, *debitores sumus non carni, ut secundum*

a Am. & Er. supra modum peccatum. Lov. supra modum peccans peccatum. MSS. verò supra modum peccator aut peccatum: paucis exceptis, qui particulam aut prætereunt.

Gal. 2. 16.

CAPUT XI.
Dei gratiam qua juvamus ad non peccandum; pelagiani legem esse dicunt.

2. Cor. 3. 6.

Rom. 8. 12.

dum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu actiones carnis mortificaveritis, vivetis. Hæc dixi, ut apostolicis verbis liberum arbitrium vestrum à malo deterrerem, & exhortarer ad bonum: nec tamen ideo debetis in homine, hoc est, in vobis ipsis, non in Domino gloriari, quando non secundum carnem vivitis, sed spiritu actiones carnis mortificatis. Ut enim non se extollerent quibus ista dicebat, existimantes se suo spiritu tanta hæc bona opera facere posse, non Dei, propterea cum dixisset: *Si autem spiritu actiones carnis mortificaveritis, vivetis*; continuo subjecit: *Quoquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei*. Quando ergo spiritu actiones carnis mortificatis ut vivatis, illum glorificate, illum laudate, illi gratias agite, cujus spiritu agimini ut ista valeatis, ut vos filios Dei esse monstretis. *Quoquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei*.

Ibid. 14.

CAP. XII.

24. QUOTQUOT ergo adjuncto solo adjutorio legis, sine adjutorio gratiæ, confidentes in virtute sua, suo spiritu aguntur, non sunt filii Dei. Tales sunt de quibus idem dicit Apostolus, quod *ignorantes Dei justitiam, & suam volentes constituere, justitiam Dei non sunt subjecti*. De judæis hoc dixit, qui de se præsumentes, gratiam repellebant, & in Christum propterea non credebant. Suam verò justitiam dicit eos volentes constituere, quæ justitia est ex lege; non quia lex ab ipsis est constituta, sed in lege quæ ex Deo est, suam justitiam constituerant, quando eandem legem suis viribus se implere posse credebant: ignorantes Dei justitiam, non quæ justitiâ Deus justus est, sed quæ justitia est

Suam justitiam qui constituere velle dicantur.

Rom. 10. 3.

homini ex Deo. Et ut sciatis hanc illum eorum dixisse justitiam, quæ est ex lege; hanc autem Dei, quæ homini est ex Deo: audite quid alio loco dicat, cum de Christo loqueretur. *Propter quem omnia, inquit, non solum detrimenta esse credidi, verum & stercora existimavi esse, ut Christum lucrificiam, & inveniar in illo non habens meam justitiam quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi, quæ est ex Deo*. Quid est autem, non habens meam justitiam quæ ex lege est, cum sua non esset lex ipsa, sed Dei, nisi quia suam dixit justitiam, quàmvis ex lege esset, quia sua voluntate legem se posse putabat implere sine adjutorio gratiæ, quæ est per fidem Christi? Ideo cum dixisset, *non habens meam justitiam quæ ex lege est*; secutus adjunxit: *sed eam quæ est per fidem Christi, quæ est ex Deo*. Hanc ignorabant, de quibus ait, *ignorantes Dei justitiam*, id est, quæ est ex Deo (hanc enim dat non littera occidens, sed vivificans spiritus) & suam volentes constituere, quam dixit ipse ex lege justitiam, cum diceret, *non habens meam justitiam quæ ex lege est: justitiæ Dei non sunt subjecti*, hoc est, gratiæ Dei non sunt subjecti. Sub lege enim erant, non sub gratia; & ideo eis dominabatur peccatum, à quo non fit homo liber lege, sed gratia. Propter quod alibi dicit: *Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim estis sub lege, sed sub gratia*; non quia lex mala est; sed quia sub illa sunt quos reos facit jubendo, non adjuvando. Gratia quippe adjuvat ut legis quisque sit factor, sine qua gratia sub lege positus tantummodo erit legis auditor. Talibus itaque

Dei justitia dicta, quæ homini ex Deo est.

Phil. 3. 8.

Justitia ex lege.

Rom. 6. 14.

Gal. 5. 4. dicit: *Qui in lege justificamini, à gratia excidistis.*

CAP. XIII.
Ut non lex,
sic nec ip-
sa natura
est gratia
qua christi-
ani sumus.

25. QUIS ita sit surdus adversus apostolicas voces, quis ita desipiat, imò insaniat nesciens quid loquatur, ut audeat dicere, legem esse gratiam, cum clamet qui sciebat quid loqueretur: *Qui in lege justificamini, à gratia excidistis?* Si autem lex non est gratia, quia ut ipsa lex fiat, non potest lex adjuvare, sed gratia; numquid natura erit gratia? Nam & hoc pelagiani ausi sunt dicere, gratiam esse naturam, in qua sic creati sumus, ut habeamus mentem rationalem, qua intelligere valeamus, facti ad imaginem Dei, ut dominemur piscibus maris, & volucris cæli, & omnibus pecoribus quæ repunt super terram. Sed non hæc est gratia, quam commendat Apostolus per fidem Jesu Christi. Hanc enim naturam etiam cum impiis & infidelibus certum est nobis esse communem: gratia verò per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides. Non enim omnium est fides. Denique sicut eis qui volentes in lege justificari, à gratia exciderunt, verissimè dicit: *Si ex lege justitia, ergo Christus gratis mortuus est;* sic & his qui gratiam quam commendat & percipit fides Christi, putant esse naturam, verissimè dicitur: *Si ex natura justitia, ergo Christus gratis mortuus est.* Jam hinc enim erat lex, & non justificabat; jam hinc erat & natura, & non justificabat: ideo Christus non gratis mortuus est, ut & lex per illum impleretur, qui dixit: *Non veni solvere legem, sed implere:* & natura per Adam perditam, per illum repararetur, qui dixit, *venisse se querere & salvare quod perierat;* in

2. Thess. 3.
2.

Gal. 2. 21.
Si ex lege
vel natura
est justitia,
Christus
gratis mor-
tuus.

Matth. 5.
17.

Matth. 18.
11.

quem

quem venturum antiqui etiam patres crediderant, qui diligebant Deum.

26. Dicunt etiam gratiam Dei, quæ data est per fidem Jesu Christi, quæ neque lex est neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur. Sed si hoc verum esset, utique in oratione dominica cum dixissemus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;* non adderemus, *Et ne nos inferas in tentationem.* Illud enim dicimus ut peccata dimittantur; hoc autem ut caveantur, sive vincantur: quod à Patre qui in cælis est, nulla ratione peteremus, si virtute voluntatis humanæ hoc possemus efficere. Commoneo autem caritatem vestram, & multum exhortor, ut beati Cypriani librum quem scripsit de Oratione dominica, diligenter legatis; & quantum vos Dominus adjuverit, intelligatis, memoriæque mandetis. Ibi videbitis quemadmodum sic alloquatur liberum arbitrium eorum, quos conscriptione sui sermonis ædificat, ut ostendat tamen ea quæ implenda jubentur in lege, in oratione esse poscenda. Quod utique vanissimè fieret, si ad illa agenda sine divino adjutorio voluntas humana sufficeret.

27. SED cum fuerint convicti, non defensores, sed inflatores & præcipitatores liberi arbitrii, quia neque scientia divinæ legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa facit ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur: cum ergo in his convicti fuerint, ad hoc se convertunt, ut quocum-

Lucæ 19.
10.

Gratiam
quæ nec
lex sit nec
natura, va-
lere tan-
tum ut
præterita
peccata di-
mittantur,
non ut fu-
tura viten-
tur, con-
tendunt
pelagiani.
Matth. 6.
12.

CAP. XIV.

Gratia fa-
cit, ut lex
impleatur,
ut natura
liberetur,
ne pecca-
tum domi-
netur.

que modo conentur ostendere gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim: *Et si non datur secundum merita bonorum operum, quia per ipsam bene operamur; tamen secundum merita bonæ voluntatis datur: quia bona voluntas, inquit, præcedit orantis, quam præcessit voluntas credentis, ut secundum hæc merita gratia sequatur exaudientis Dei.*

Fidem Dei donum esse. 28. Jam quidem de fide, hoc est, de voluntate credentis superius * disputavi, usque adeo eam demonstrans ad gratiam pertinere, ut Apostolus non diceret: Misericordiam consecutus sum, quia fidelis eram; sed diceret: *Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem.* Sunt & alia testimonia, in quibus est quod ait: *Sapite ad temperantiam, sicut unicuique Deus partitus est mensuram fidei.* Et quod jam commemoravi: *Gratiâ salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est.* Et illud quod scripsit ad Ephesios: *Pax fratribus & caritas cum fide à Deo Patre & Domino Jesu Christo.* Et illud, ubi ait: *Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Utrumque ergo ad Dei gratiam pertinet, & fides credentium, & tolerantia patientium, quia utrumque dixit esse donatum. Et illud maximè, ubi dicit: *Habentes autem eundem spiritum fidei.* Non enim ait, scientiam fidei, sed, *spiritum fidei:* quod propterea dixit, ut intelligeremus, quia fides & non petita conceditur, ut ei petenti alia concedantur. *Quomodo enim invocabunt, inquit, in quem non crediderunt?* Ergo spiritus gratiæ facit ut habeamus fidem, ut per

Perfugium pelagianorum.

Fidem Dei donum esse.

* Suprà cap. 7.

1. Cor. 7. 25.

Rom. 12. 3.

Eph. 2. 8.

Eph. 6. 23.

Phil. 1. 29.

2. Cor. 4.

13.

Rom. 10.

14.

sup

si

fi

fidem impetremus orando, ut possimus facere quæ jubemur. Ideo ipse Apostolus assidue legi præponit fidem: quoniam quod lex jubet, facere non valeamus, nisi per fidem rogando impetremus, ut facere valeamus.

29. Nam si fides liberi est tantummodo arbitrii, nec datur à Deo, propter quid pro eis qui nolunt credere, oramus ut credant? Quod prorsus faceremus inaniter, nisi rectissime crederemus, etiam perversas & fidei contrarias voluntates omnipotentem Deum ad credendum posse convertere. Liberum quidem hominis arbitrium pulsatur, ubi dicitur: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Sed nisi posset Deus etiam duritiam cordis auferre, non diceret per Prophetam: *Auferam ab eis cor lapideum, & dabo eis cor carneum.* Quod de novo Testamento fuisse prædictum, satis Apostolus ostendit, ubi ait: *Epistola nostra vos estis, scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Quod non ideo dictum putemus, ut carnaliter vivant qui debent spiritaliter vivere: sed quia lapis sine sensu est, cui comparatum est cor durum, cui nisi carni sentienti cor intelligens debuit comparari? Sic enim hoc dicitur per Ezechielem prophetam: *Et dabo eis, inquit, cor aliud, & spiritum novum dabo eis, & evellam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, & justificationes meas observent, & faciant eas: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, dicit Dominus.* Numquid ergo possumus nisi absurdissime dicere, bonum meritum bonæ voluntatis in homine præces-

Deus potest contrarias voluntates convertere & duritiam cordis auferre.

Psal. 94. 8.

Ezech. 11. 19.

2. Cor. 3. 2.

Ezech. 11. 19. &c.

sisse, ut evelleretur ab eo cor lapideum; quandoquidem ipsum cor lapideum non significat nisi durissimam voluntatem, & adversus Deum omninò inflexibilem? Ubi enim præcedit bona voluntas, jam non est utique cor lapideum.

Gratia qua cor lapideum auferitur, non bonis meritis, sed malis præceditur.

Ezech. 36. 22. & seq.

a

b

30. Nam & alio loco per eundem Prophetam Deus manifestissimè ostendit, non propter eorum aliqua bona mèrita, sed propter nomen suum ista facere, ubi ait: *a* Ego facio, domus Israël, sed propter nomen meum sanctum quod profanastis in gentibus, quò intrastis illuc: & sanctificabo nomen meum magnum quod profanatum est in gentibus, quod profanastis in medio eorum: & scient gentes quia ego sum Dominus, dicit Adonai Dominus, cum sanctificatus fuero in vobis ante oculos eorum: & accipiam vos de gentibus, & congregabo vos ex omnibus terris, & inducam vos in terram vestram: & adspergam vos aqua munda, & mundabimini ab omnibus immunditiis vestris, & ab omnibus idolis vestris, *b* & mundabo vos: & dabo vobis cor novum, & spiritum novum dabo in vobis: & auferetur cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum dabo in vobis: & faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis. Quis ita sit cæcus, ut non videat; quis ita lapideus, ut non sentiat, istam gratiam non secundum mèrita bonæ voluntatis dari, Domino dicente

a Am. Er. & aliquot MSS. Non propter vos ego facio, domus Israel.

b Hic particulam & adjecimus ex MSS. quibus consentit græca lectio LXX.

atque testante: *Ego facio, domus Israël, sed propter nomen meum sanctum?* Quare enim dixit, *ego facio, sed propter nomen meum sanctum*; nisi ne illi putarent propter bona mèrita sua fieri, quod non erubescunt dicere pelagiani? Non solùm autem bona mèrita eorum nulla, verùm etiam mala mèrita præcessisse demonstrat, dicendo, *sed propter nomen meum sanctum, quod profanastis in gentibus.* Quis non videat horrendum malum esse, nomen sanctum Domini profanare? Et tamen propter ipsum nomen meum, inquit, quod profanastis vos, ego faciam vos bonos, non propter vos: *Et sanctificabo, inquit, nomen meum magnum, quod profanatum est in gentibus, quod profanastis in medio eorum.* Sanctificare se dicit nomen suum, quod superiùs dixerat sanctum. Hoc est ergo quod oramus in oratione dominica, dicentes: *Sanctificetur nomen tuum*; ut sanctificetur in hominibus, quod per se ipsum sine dubio semper est sanctum. Denique sequitur: *Et scient omnes gentes, quia ego sum Dominus, dicit Adonai Dominus, cum sanctificatus fuero in vobis.* Cùm ergo ipse semper sit sanctus, sanctificatur tamen in eis quibus largitur gratiam suam, auferendo ab eis cor lapideum, per quod nomen Domini profanaverunt.

31. NE autem putetur, nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium, ideo in Psalmo dicitur: *Nolite obdurare corda vestra.* Et per ipsum Ezechielem: *Projicite à vobis omnes impietates vestras, quas impiè egistis in me, & facite vobis cor novum & spiritum novum, & facite omnia mandata mea. Ut quid moriemini, domus*

Quomodo sanctificatur nomen Dei in electis. *Matt. 6.9.*

CAP. XV.
Liberum arbitrium non nihil facere in cordis conversione. *Psal. 94.8. Ezech. 18. 31.*

Israël, dicit Dominus; quia nolo mortem morientis, dicit Adonai Dominus, a & convertimini & vivetis? Meminerimus eum dicere, et convertimini & vivetis; cui dicitur: *Convertite nos, Deus. Meminerimus eum dicere, projicite à vobis omnes impietates vestras; cum ipse justificet impium. Meminerimus ipsum dicere, facite vobis cor novum & spiritum novum; qui dicit: Dabo vobis cor novum, & spiritum novum dabo in vobis.* Quomodo ergo qui dicit: *Facite vobis;* hoc dicit: *Dabo vobis?* Quare jubet, si ipse daturus est? Quare dat, si homo facturus est; nisi quia dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet? Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim à justitia libera est, quando servit peccato, & tunc est mala: aut à peccato libera est, quando servit justitiæ, & tunc est bona. Gratia verò Dei semper est bona, & per hanc fit ut sit homo bonæ voluntatis, qui priùs fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata quæ voluerit, cum valdè perfectèque voluerit. Ad hoc enim valet quod scriptum est: *Si volueris, conservabis mandata;* ut homo qui voluerit & non potuerit, nondum se plenè velle cognoscat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adjuvatur, ut faciat quod jubetur. Tunc enim utile est velle, cum possumus; & tunc utile est posse, cum volumus: nam quid prodest,

a Sic MSS. Vatic. & Gallic. At editi, sed convertimini.

dest, si quod non possumus volumus, aut quod possumus nolumus?

32. MAGNUM aliquid pelagiani se scire putant, quando dicunt: *Non juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri.* Quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat quod lex imperat. Denique ipse qui dixit: *Si volueris, conservabis mandata;* in eodem libro Ecclesiastico aliquantò post dicit: *Quis dabit in ore meo custodiam, & super labia mea signaculum astutum, ne fortè cadam ab eo, & lingua mea perdat me?* Jam certè mandata acceperat: *Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Cum ergo verum sit quod dixit: *Si volueris, conservabis mandata;* quare quærit in ore suo dari custodiam; similis ei qui dicit in Psalmo: *Pone Domine custodiam ori meo?* Quare non ei sufficit mandatum Dei & voluntas sua; quandoquidem si voluerit, conservabit mandata? Quàm multa Dei mandata sunt contra superbiam: jam novit ea; si voluerit, conservabit ea. Quare ergo paulò post dicit: *Domine Pater & Deus vitæ meæ, elationem oculorum ne dederis mihi?* Jam dixerat ei lex: *Non concupisces;* velit ergo, & faciat quod jubetur; quoniam si voluerit, conservabit mandata. Quare sequitur & dicit: *Concupiscentiam averte à me?* Contra luxuriam Deus quàm multa mandavit: faciat ea; quia si voluerit, conservabit mandata. Quid est quod clamat ad Deum: *Ventris appetitio, & concubitus ne apprehendat me?* Si hæc ei præsentem diceremus, rectissimè nobis responderet & diceret: *Ex ista oratione mea, qua hæc à*

CAP. XVI.
Deus jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus.

Ecclesi. 22.
33.

Ps. 35. 14.

Ps. 140. 3.

Ecclesi. 23. 4
& 5.
Exod. 20.
17.

Ecclesi. 23. 6.

Ibidem.

Deo

gravis, caritati levis. *Math. II. 30.*

Caritas ab Apostolo commendata. *Rom. 8. 35. & seq.*

Psal. 43. 22.

I. Cor. 12. 31. & I. Cor. 13. I. & seq.

citur caritati. Talibus enim Dominus dixit esse suam sarcinam levem, qualis Petrus fuit quando passus est pro Christo, non qualis fuit quando negavit Christum.

34. Istam caritatem, id est, divino amore ardentissimam voluntatem commendans Apostolus, dicit: *Quis nos separabit à caritate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quoniam propter te mortificatur tota die, deputati sumus velut oves occisionis. Sed in his omnibus supervincimus per eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque presentia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* Et alio loco dicit: *Adhuc supereminentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominum loquar & Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum ærumentum sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & si sciero omnia sacramenta, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero omnia mea pauperibus, & si tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Caritas magnanima est, benigna est; caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non dehonestatur, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia tolerat, omnia credit, omnia sperat,*

rat, omnia suffert; caritas numquam cadit.

Et paulò post: *Manet, inquit, fides, spes, caritas, tria hæc; major autem horum caritas: sectamini caritatem.* Item dicit ad Galatas: *Vos enim in libertatem vocati estis, fratres; tantum ne libertatem in occasionem carnis delis, sed per caritatem servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur, in eo quòd diliges proximum tuum tanquam te ipsum.* Hoc est quod ad Romanos ait: *Qui diligit alterum, legem implevit.* Item dicit ad Colossenses: *Super omnia autem hæc caritatem, quæ est vinculum perfectionis.* Et ad Timotheum: *Finis, inquit, præcepti est caritas; & adjungens qualis caritas, de corde, inquit, puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Ad Corinthios autem a cum dicit: *Omnia vestra cum caritate fiant;* satis ostendit, etiam ipsas correptiones, quas asperas & amaras sentiunt qui corripiuntur, cum caritate esse faciendas. Unde alibi cum dixisset: *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes;* mox adjunxit: *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat.* Ergo & quando corripiuntur inquieti, non malum pro malo, sed potiùs bonum redditur. Hæc autem omnia quæ nisi caritas operatur?

35. Et Apostolus Petrus: *Ante omnia, inquit, mutuam inter vos caritatem perpetuam habentes, quia caritas cooperit multitudinem peccatorum.* Dicit etiam Apostolus Jacobus: *Si tamen legem perficitis regalem,*

^a Particula cum à Lov. & nonnullis MSS. ommissa est.
^b Editi & aliquot MSS. *perpetua.*

Ibid. 13.

I. Cor. 14. 1.

Gal. 5. 13.

Lev. 19. 18.

Rom. 13. 8.

Colos. 3. 14.

I. Tim. 1. 5.

^a
I. Cor. 16. 14.

Correptio cum caritate facienda.

I. Thess. 5. 14.

I. Pet. 4. 8.

^b
Fac. 2. 8.